

ISSN 2307-2318

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

**ЕКОНОМІКА
І ОРГАНІЗАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ**

**ECONOMICS
AND ORGANIZATION
OF MANAGEMENT**

ЖУРНАЛ

Засновано у 2007 р.

Випуск №1 (25) • 2017

Вінниця • 2017

ISSN 2307-2318

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

**ЕКОНОМІКА
і ОРГАНІЗАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ**

**ECONOMICS AND
ORGANIZATION OF
MANAGEMENT**

ЖУРНАЛ

Засновано у 2007 р.

Випуск № 1 (25) • 2017

Вінниця • 2017

З а с н о в н и к : Донецький національний університет імені Василя Стуса, Економічний факультет

В и д а в е ц ь : Донецький національний університет імені Василя Стуса, Економічний факультет

Д р у к у є т ь с я з а р і ш е н н я м В ч е н о ї Р а д и : Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 6 від 28 квітня 2017р.)

В журналі розміщено статті, в яких розглядаються актуальні питання економіки та управління на національному, регіональному та корпоративному рівнях. порушено проблематику забезпечення розвитку аграрної галузі, сучасні питання організації бухгалтерського обліку, маркетингової діяльності, формування маркетингової, інноваційної та енергетичної стратегії суб'єктів господарювання, стратегії комерціалізації інноваційного розвитку національної економіки. Викладено результати статистичного аналізу викликів і трендів економічної кризи, опрацювання методології аналізу регіонального економічного ризику, обґрунтування доміант інтелектуального лідерства, узагальнення світового досвіду оцінювання гендерної нерівності, дослідження проблем ринку праці та розвитку освіти.

Наведені в журналі статті будуть корисними для наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, спеціалістів-практиків, аспірантів, докторантів та студентів.

Р е д а к ц і й н а к о л е г і я :

Шаульська Лариса Володимирівна – д.е.н. професор, декан економічного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса – головний редактор;

Болгов Владислав Євгенович – к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства Донецького національного університету імені Василя Стуса - відповідальний секретар;

Амоша Олександр Іванович – д.е.н., професор, академік НАН України, директор Інституту економіки промисловості НАН України;

Білопольський Микола Григорович – д.е.н., професор, віце-президент академії економічних наук України, завідувач кафедри обліку і аудиту Приазовського державного технічного університету;

Брич Василь Ярославович – д.е.н., професор, з науково-педагогічної роботи Тернопільського національного технічного університету;

Дороніна Ольга Анатоліївна – д.е.н., професор кафедри управління персоналом та економіки праці Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Левченко Олександр Миколайович – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Центральноукраїнського національного технічного університету;

Лісогор Лариса Сергіївна – д.е.н., професор, завідувач відділу соціальних проблем ринку праці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України;

Орехова Тетяна Вікторівна – д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Сидорова Антоніна Василівна - д.е.н., професор, академік академії економічних наук України, завідувач кафедри економічної статистики Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Ушенко Наталя Валентинівна – д.е.н., професор, професор кафедри економіки Національного авіаційного університету;

Хаджинов Ілля Васильович – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Білан Юрій – PhD, викладач в університеті м. Щецин, Польща;

S. Narayanan – PhD, Нью-Йорк університет, Школа Бізнесу Штерн.

M. Soltés – PhD, декан факультету економіки Технічного університету, м. Кошице, Словаччина.

A. Moscardini – PhD, професор університету Northumbria, м. Нью Касл, Велика Британія.

Збірник наукових праць засновано у 2007 р., свідоцтво КВ № 22679-12579ПР.

Збірник наукових праць внесено до переліку наукових фахових видань України з економічних наук постановою президії ВАК України № 1-05/6 від 14.07.2007 р. (Бюлетень ВАК України № 7, 2007 р.) і перерестровано постановою президії ВАК України № 1-05/5 від 18.11.2009 р. (Бюлетень ВАК України № 12, 2009 р.), наказом Міністерства освіти і науки України № 241 від 09.03.2016 р.

Періодичність видання: 4 рази на рік.

Адреса редакції: 21009, м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4.

тел. (095-308-34-80)

e-mail: ecoman-period.div@donnu.edu.ua

Електронна копія журналу в Національній бібліотеці ім. В.І. Вернадського:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Eiou/index.html

З М І С Т

Shaylska L., Kozlovskyi S.

CONCEPTUAL APPROACH TO ENSURE THE SUSTAINABILITY AND DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE REGION OF UKRAINE 8

Шаульська Л.В., Козловський С.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТІЙКОСТІ ТА РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ
УКРАЇНИ

Шаульская Л.В., Козловский С.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОБЕСПЕЧЕНИЮ
УСТОЙЧИВОСТИ И РАЗВИТИЯ
АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ РЕГИОНА УКРАИНЫ

Безгін К.С.

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
ИННОВАЦИОННО-АКТИВНЫХ СРЕД СОВМЕСТНОГО СОЗДАНИЯ
ЦЕННОСТИ..... 17**

Безгін К.С.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ СЕРЕДОВИЩ СПІЛЬНОГО
СТВОРЕННЯ ЦІННОСТІ

Bezgin K.S.

METHODOLOGICAL BASES OF FUNCTIONING OF INNOVATION-
ACTIVE ENVIRONMENTS COLLABORATIVE VALUE CREATION

Іонін Є.Є., Тарасенко Л.О.

**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ, ЩО
НАЛЕЖАТЬ ДО ГРУПИ ПРАВ КОРИСТУВАННЯ МАЙНОМ..... 29**

Ионин Е.Е., Тарасенко Л.А.

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ,
ОТНОСЯЩИХСЯ К ГРУППЕ ПРАВ ПОЛЬЗОВАНИЯ
ИМУЩЕСТВОМ

Ionin Y., Tarasenko L.

ACCOUNTING FEATURES OF INTANGIBLE ASSETS, WHICH
BELONG TO THE GROUP OF PROPERTY RIGHTS-OF-USE

Кендюхов О.В., Болгов В.Є., Залізнюк В.П.

**ЧІННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ
ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА..... 38**

Кендюхов А.В., Болгов В.Е., Зализнюк В.П.

ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ МАРКЕТИНГОВОЙ
СТРАТЕГИИ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЯ

Kendyukhov O.V., Bolgov V.E., Zaliznyuk V.P.

THE EFFICIENCY FACTORS OF THE MARKETING
STRATEGY OF THE EXPORT ACTIVITIES OF ENTERPRISES

Сидорова А.В.

**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ І ТРЕНДІВ
ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ..... 52**

Сидорова А.В.

СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВЫЗОВОВ И ТРЕНДОВ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Sydorova A.

STATISTICAL ANALYSIS OF CALLS AND TRENDS OF
ECONOMIC CRISIS

Ушенко Н.В.

ДОМІНАНТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА ПІДПРИЄМСТВ..... 59

Ушенко Н.В.

ДОМИНАНТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ЛИДЕРСТВА
ПРЕДПРИЯТИЙ

Ushenko N.V.

DOMINANT INTELLECTUAL LEADERSHIP ENTERPRISES

Burkina N.V.

METHODOLOGY OF REGIONAL ECONOMIC RISK ANALYSIS..... 69

Буркіна Н.В.

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ РЕГІОНАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ

Буркина Н.В.

МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА РЕГИОНАЛЬНОГО
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РИСКА

Боєнко О.Ю.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ БРЕНДА..... 77

Боєнко Е.Ю.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ЗАЩИТЫ БРЕНДА

Boienko O.

LEGAL ASPECTS OF THE BRAND PROTECTION

Дутова Н.В., Михайлова М.Д.

**ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ
ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ПОСТАЧАЛЬНИКІВ 86**

Дутова Н.В., Михайлова М.Д.

ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО И НАЛОГОВОГО
УЧЁТА ФАКТОРИНГОВЫХ ОПЕРАЦИЙ У ПОСТАВЩИКОВ

Dutova N., Mykhailova M.

SPECIAL ASPECTS OF SUPPLIER ACCOUNTING AND TAX
ACCOUNTING OF FACTORING OPERATIONS

Касьмін Д.С.

**ОРГАНІЗАЦІНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТА АНАЛІЗУ СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ МОЛОДІ..... 95**

Касьмин Д. С.

ОРГАНИЗАЦИО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И АНАЛИЗА
СОСТОЯНИЯ РЫНКА ТРУДА МОЛОДЕЖИ

Kasmin D.

ORGANIZING AND METHODOLOGICAL SUPPORT
GOVERNMENT REGULATION AND MARKET ANALYSIS OF THE
YOUTH LABOR MARKET

Клименко Ю.М.

**СИСТЕМОУТВОРЮЮЧІ МЕХАНІЗМИ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ
ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕРЕЖ..... 103**

Клименко Ю.Н.

СИСТЕМООБРАЗУЮЩИЕ МЕХАНИЗМЫ ПРАКТИКО-
ОРИЕНТИРОВАННЫХ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНО ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СЕТЕЙ

Klymenko Yurii

SYSTEM-FORMING MECHANISMS OF PRACTICALLY-
ORIENTED
EDUCATIONAL RESEARCH NETWORKS

Лизунова О.М.

ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА..... 115

Лизунова Е.Н.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ
ПРЕДПРИЯТИЯ

Lyzunova O.

THE FORMATION OF THE ENERGY STRATEGY OF AN
ENTERPRISE

Наумова М.А.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ..... 123

Наумова М.А.

МИРОВОЙ ОПЫТ ОЦЕНКИ ГЕНДЕРНОГО НЕРАВЕНСТВА

Naumova M.

WORLD EXPERIENCE EVALUATION GENDER INEQUALITY

Таранич А.В.

**ФЕНОМЕН ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА И ОСНОВНЫЕ
КОНЦЕПЦИИ ЕГО РАЗВИТИЯ 133**

Таранич А.В.

ФЕНОМЕН ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА
ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

Taranich A.

THE PHENOMENON OF POST-INDUSTRIAL SOCIETY AND THE
BASIC CONCEPTS OF ITS DEVELOPMENT

Поповський Ю.Б.

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ: ФАКТОРИ І ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ВИСОКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ.....142

Поповский Ю.Б.

ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ:
ФАКТОРЫ И ИНСТРУМЕНТЫ РАЗВИТИЯ ПРОЦЕССОВ
ВЫСОКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ УСЛУГ

Yuriy Popovsky

INNOVATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: FACTORS
AND TOOLS DEVELOPMENT PROCESSES OF HIGH-
TECHNOLOGY SERVICES

Тахтарова К.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ З ДЕЯКИМИ КАТЕГОРІЯМИ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ..... 152

Тахтарова К.А.

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ
ЗАНЯТОСТИ УКРАИНЫ С НЕКОТОРЫМИ КАТЕГОРИЯМИ
БЕЗРАБОТНОГО НАСЕЛЕНИЯ

Takhtarova K.

FEATURES OF WORK OF THE STATE EMPLOYMENT
SERVICE OF UKRAINE WITH CERTAIN CATEGORIES OF
UNEMPLOYED PERSONS

Дейна А. Ю.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ..... 160

Дейна А. Ю.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СТАТИСТИЧЕСКОГО
ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ
ЭНЕРГОНЕЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ

Deina A.

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF STATISTICAL
PROVISION OF REGULATING ENERGY INDEPENDENCE OF
UKRAINE

Алексич К.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВО-ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА 171

Алексич К.А.

ОРГАНИЗАЦИЯ МАРКЕТИНГОВО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Aleksych K.O.

ORGANIZATION OF MARKETING AND LOGISTICS
ACTIVITIES IN THE ENTERPRISE'S COMPETIVENESS
MANAGEMENT SYSTEM

О. Anisimova, N. Horiachova

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE STRATEGY ON INDUSTRIAL ENTERPRISES..... 182

О.М. Анісімова, Н.В. Горячова

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О.Н. Анисимова, Н.В. Горячова

РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

А.В. Карпенко, Ю.С. Кононенко

СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ..... 190

А. В. Карпенко, Ю. С. Кононенко

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ ДЛЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

A. V. Karpenko, Y. S. Kononenko

STRATEGIC IMPORTANCE OF COMMERCIALIZATION FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMICS

Флейчук М.І.

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Л.А. СИВОЛАП «ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР» 202

УДК 657.422.1

Н.В. Дутова, к.е.н., доцент кафедри «Облік, аналіз і аудит» Донецького національного університету імені Василя Стуса

М.Д. Михайлова, магістрант Донецького національного університету імені Василя Стуса

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ПОСТАЧАЛЬНИКІВ

У статті розглянуто сутність поняття факторингу як специфічного інструмента комерційного кредитування. Складено схему послідовності здійснення факторингових операцій. Виокремлено основні функції факторингу як сучасної економічної категорії. Визначено особливості податкового обліку факторингу. Проведено оцінку підходів різних вчених та дослідників щодо відображення факторингових послуг у бухгалтерському обліку постачальника. Розроблено та обґрунтовано оптимальну облікову схему факторингових операцій.

Ключові слова: факторинг, факторингові операції, комерційне кредитування, фактор, постачальник, боржник, дебіторська заборгованість.

Рис. 1, Табл. 6., Літ. 18.

Н.В. Дутова, М.Д. Михайлова

ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО И НАЛОГОВОГО УЧЁТА ФАКТОРИНГОВЫХ ОПЕРАЦИЙ У ПОСТАВЩИКОВ

В статье рассмотрена сущность понятия факторинга как специфического инструмента коммерческого кредитования. Составлена схема последовательности проведения факторинговой операции. Выделены основные функции факторинга как современной экономической категории. Определены особенности налогового учета факторинга. Проведена оценка подходов различных ученых и исследователей по отражению факторинговых услуг в бухгалтерском учете поставщика. Разработано и обосновано оптимальную учетную схему факторинговых операций.

Ключевые слова: факторинг, факторинговые услуги, коммерческое кредитование, фактор, поставщик, должник, дебиторская задолженность.

N. Dutova, M. Mykhailova

SPECIAL ASPECTS OF SUPPLIER ACCOUNTING AND TAX ACCOUNTING OF FACTORING OPERATIONS

The article focuses on the essence of the concept of factoring as a specific tool of commercial lending. Scheme of order factoring operation is made up. It singles out the basic functions of factoring as a modern economic category. It determines the special aspects of factoring tax accounting. Different approaches of scientists and researchers to reflect factoring services in supplier accounting is evaluated. The most optimal accounting scheme is developed and substantiated.

Keywords: factoring, factoring operation, commercial lending, factor, supplier, debtor, receivables

Постановка проблеми. Низький рівень і неефективність менеджменту дебіторської заборгованості зумовлюють кризові явища на вітчизняних підприємствах через відволікання коштів з обороту. Факторинг є запорукою ефективного управління заборгованістю покупців та замовників. На даний момент даний вид послуг перебуває на етапі становлення в Україні через слабку розвиненість комерційного кредитування та поширеність передоплати. Поширення факторингу в Україні також стримується відсутністю чіткої облікової моделі відображення даного виду послуг.

Аналіз досліджень та публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних науковців присвятили свої роботи проблемним питанням, пов'язаним з факторингом, зокрема М.А. Белнов, Г. Іваш, Дж. Гілберт та інші. Проблеми відображення факторингових операцій у бухгалтерському обліку розглядали О.Г. Веренич, Р.Є. Грачова, О.В. Фартушняк, І.Ю. Пасічник, Н.С. Струк, Є.С. Сурніна, Н.П. Кузик та інші дослідники. Та досі серед вчених не існує єдиного підходу до відображення операцій факторингу у бухгалтерському обліку постачальника продукції (товарів, послуг). Недостатньо дослідженою залишається методика відображення факторингу в обліку, яка має бути вироблена на основі різних наукових підходів та комплексному вивченні сутності факторингу як економічної категорії.

Метою даної статті є дослідження методики відображення факторингових операцій у бухгалтерському та податковому обліку постачальника, розробка та обґрунтування оптимальної облікової схеми факторингових послуг.

Основний розділ. Несвоєчасне погашення дебітором своєї заборгованості часто приводить до недостатності оборотних коштів у постачальника, що в свою чергу може стати результатом зниження конкурентоспроможності підприємства і негативно вплинути на його подальший розвиток. В останні роки все більшої популярності в Україні набирають факторингові послуги, які допомагають продавцю отримувати «живі» гроші одразу після здійснення реалізації.

Правильне розуміння сутності факторингу дає змогу ефективно управляти заборгованістю покупців та замовників й проводити розрахунки із ними на вигідних умовах, що сприяє покращенню фінансового стану постачальників.

Доцільно розглянути, яким чином трактується поняття факторингу у сучасному законодавстві України (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність факторингових операцій у законодавстві України

Нормативний акт	Трактування факторингу
Ст. 350 «Факторингові операції» Господарського Кодексу України [1].	За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) банк передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони за плату, а друга сторона відступає або зобов'язується відступити банку своє право грошової вимоги до третьої особи.
Ст. 1077 «Поняття договору факторингу» Цивільного Кодексу України [2].	За договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати кошти у розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).
Ст. 49 «Кредитні операції» Закону України «Про банки та банківську діяльність» [3].	Факторинг - придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів. Банки мають право здійснювати таку діяльність при наявності ліцензії.

Таким чином, у законодавстві України факторинг віднесено до фінансових, банківських (кредитних) послуг. Серед дослідників не існує єдиного підходу до трактування сутності даного поняття. На думку вчених факторинг – це інструмент відстрочки платежів; різновид фінансової послуги; різновид торгово-комісійної операції; і фінансова, і нефінансова операція одночасно; процес переуступки боргових

зобов'язань; комплекс послуг, що надаються фактором клієнту тощо.

Факторинг представляє собою посередницьку діяльність, за якої факторингова компанія придбаває у підприємства-постачальника право на стягнення заборгованості його покупців та замовників за певну плату, тобто відбувається переуступка права на інкасування дебіторської заборгованості. Відносини між суб'єктами регулює договір, у якому фіксуються умови угоди, права і обов'язки, відповідальність сторін, вид факторингу, розмір фінансування та плати за факторингове обслуговування [4].

Отже, факторинг – це комплекс фінансових послуг, які надаються факторинговими відділами банків та спеціалізованими факторинговими компаніями клієнтам, які продають свої товари та послуги на умовах відстрочки платежів, і який представляє собою фінансування поставок шляхом купівлі права вимоги дебіторської заборгованості, адміністрування дебіторської заборгованості покупців і замовників, а також страхування кредитних ризиків за певну плату, визначену договором факторингу. На рисунку 1 наведено схему послідовності здійснення факторингової операції.

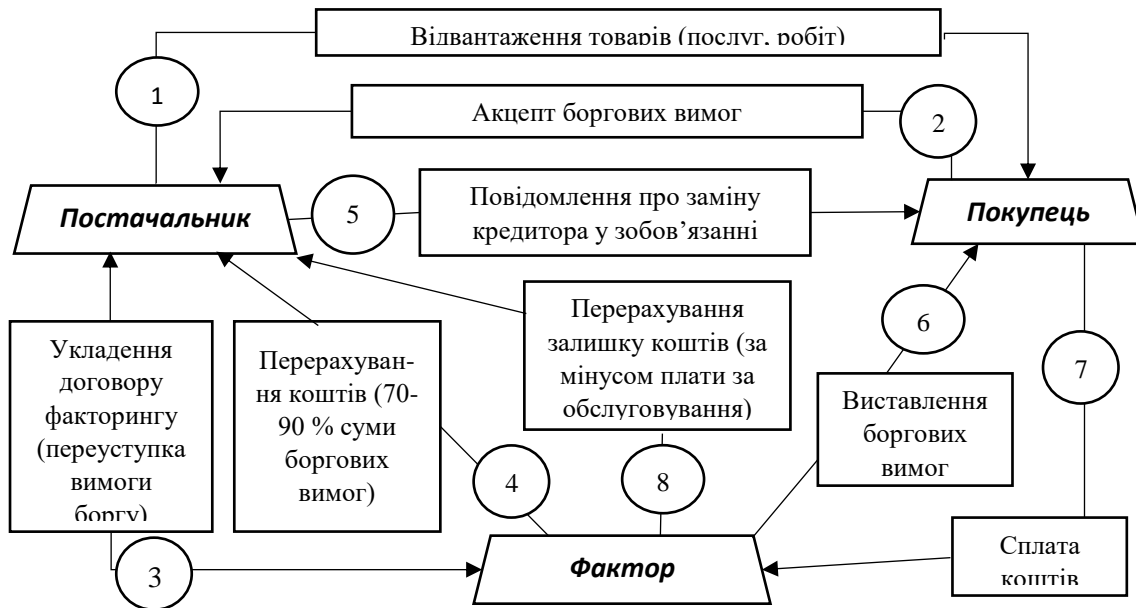

Рис. 1. Схема факторингової операції

Сутність факторингу, як і будь-якої іншої економічної категорії, розкривається через виконувані ним функції, тому для глибокого розуміння даного поняття доцільно виділити основні з них:

фінансування поставок продукції та послуг при відвантаженні на умовах відстрочки платежу;

адміністрування дебіторської заборгованості (здійснення процедур роботи з дебіторами, прогнозування строків інкасування, контроль за своєчасністю оплати);

покриття ризиків несплати боргів дебіторами;

здійснення оцінки платоспроможності дебіторів, що найбільш затребувано в країнах з перехідною економікою.

Досвід застосування факторингу на практиці показує, що його нерационально використовувати для:

- 1) підприємств із великою кількістю дебіторів;
- 2) фірм, які працюють із субпідрядниками (наприклад, будівельних);
- 3) боргових зобов'язань фізичних осіб;
- 4) підприємств, які реалізують продукцію за компенсаційними угодами [5].

Відображення факторингових операцій в обліку має велике значення для бухгалтерів, особливо, якщо підприємство активно користується даним видом послуг. Неякісне ведення бухгалтерського та податкового обліку операцій факторингу може стати причиною викривлень у фінансовій та податковій звітності підприємства.

Через відсутність чітких методичних рекомендацій щодо обліку факторингових операцій виникають проблемні питання, які підприємства вирішують, здійснюючи облік, виходячи суто із власного досвіду та з урахуванням законодавчих вимог.

У практичній діяльності з метою бухгалтерського обліку прийнято розділяти факторинг з правом регресу й без права регресу. На практиці схема обліку даних різновидів факторингу може бути однаковою. Різниця полягає в необхідності відображення на рахунках бухгалтерського обліку зобов'язань постачальника в разі непогашення боргових вимог дебітором при факторингу з регресом.

Аналіз наукових джерел показав, що серед науковців також не існує єдиної узгодженої думки щодо відображення даних операцій на рахунках бухгалтерського обліку (табл. 2), тому існує декілька підходів вирішення даного питання.

Таблиця 2

Підходи науковців до відображення факторингу в бухгалтерському обліку

<i>№</i>	<i>Автори</i>	<i>Підхід до обліку</i>
1.	С.Л. Береза, Т.О. Євлаш, О.Є. Федоченко, В.І. Кузь [6]	Доходно-витратний принцип
2.	О.Г. Веренич, А.Н. Дзюба, А.П. Шаповалова [7]	Фінансування як поточна кредиторська заборгованість
3.	О.М. Івашевська, І.П. Копанська, Т.В. Омеляненко, Г.В. Мисака [8, 9]	Віднесенням зобов'язань за факторингом на позабалансовий рахунок
4.	О.В. Фартушняк, І.Ю. Пасічник [10]	Відображення фінансування як аванс
5.	Н.С. Струк [11]	Відображення фінансування у виді короткострокової позики

Прихильники доходно-витратного принципу опираються на те, що факторинг без права регресу виступає операцією реалізації заборгованості покупців та замовників, оскільки окрім права вимоги боргу також передаються ризики й вигоди. Тобто, з балансу клієнта заборгованість дебіторів переходить до балансу фактора в якості активу. Комісія за факторингові послуги є доходом фактора і відповідно витратами клієнта. Таким чином, факт продажу дебіторської заборгованості повинен бути відображеним на рахунках доходів і витрат. Відображення доходу пропонується робити на рахунку 733 «Інші доходи від фінансових операцій», витрати – на рахунку 952 «Інші фінансові витрати».

Автори другого підходу пропонують відображати відступлення боргових вимог до дебіторів як суму фінансування і включати його до складу поточної кредиторської заборгованості. При цьому потрібно використовувати наступні рахунки бухгалтерського обліку:

685 «Розрахунки з іншими кредиторами» - відображення фінансування;

92 «Адміністративні витрати» - відображення витрат на оплату фінансування;

951 «Відсотки за кредит» або 952 «Інші фінансові витрати» - витрати з факторингу в частині комісійних відсотків.

Т.В. Омеляненко, О.М. Івашевська та І.П. Копанська пропонують відображати витрати на оплату факторингових послуг на рахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності». Г.В. Мисака – на рахунку 95 «Фінансові витрати». Але спільним в цих підходах є віднесення зобов'язань з факторингу на позабалансовий рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання».

О.В. Фартушняк та І.Ю. Пасічник наводять наступну схему обліку факторингу (табл. 3):

надане фінансування за договором факторингу слід відображати на рахунку 681 «Розрахунки за авансами отриманими»;

витрати на оплату факторингових послуг відносити на рахунок 952 «Інші фінансові витрати»;

факт передачі заборгованості дебіторів у заставу відображати на позабалансовому рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані» (при використанні факторингу з регресом).

Н.С. Струк також пропонує використовувати позабалансовий рахунок 05 при передачі права грошової вимоги. Для відображення наданого фінансування дослідниця пропонує відкрити субрахунок 607 «Отримане фінансування за договором факторингу». Дана пропозиція є доцільною щодо факторингу з правом регресу, коли він є забезпеченням короткострокового фінансування.

Доцільно зауважити, що використання рахунку 92 суперечить визначенню адміністративних витрат у П(С)БО 16 «Витрати», адже за методологією на цьому рахунку знаходять відображення витрати на утримання адміністративного й управлінського персоналу, витрати на утримання активів загальногосподарського призначення, витрати на аудиторські, охоронні та інші послуги [12].

Для обліку витрат, до яких відносяться відсотки за користування залученими коштами із використанням факторингу та плата за факторингове обслуговування, доречно застосовувати рахунок 952 «Інші фінансові витрати». Згідно із Інструкцією про застосування плану рахунків на цьому рахунку обліковуються витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів). З огляду на те, що факторинг відносять до кредитних операцій відповідно до українського законодавства, дана пропозиція є цілком обґрунтованою [13].

Таблиця 3

Відображення у постачальника факторингу з регресом

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Відвантажено товар (послугу)	36	70
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	641
3.	Відображено собівартість реалізованої продукції	901	26
4.	Відображено передачу дебіторської заборгованості в заставу	05	-
5.	Перерахування фактором авансу	311	681
<i>У випадку погашення дебітором усієї суми боргу за договором</i>			
6.	Відображено взаємозалік заборгованостей	681	36
7.	Перераховано фактором залишок суми боргу за вирахуванням плати за обслуговування	311	685
8.	Нараховані комісійні фактору	952	685
9.	Відображено взаємозалік на:		
	- суму, що підлягає сплаті	685	361
	- суму комісійних	685	361
<i>У випадку непогашення дебітором суми боргу</i>			
6.	Нараховані та сплачені комісійні фактору	952	685
		685	311
7.	Відображення поверненого авансу факторові	681	311

У момент передачі клієнтом прав боргових вимог факторові за надане фінансування, він втрачає права вимоги до дебітора. Для спрощення бухгалтерських записів щодо факторингових операцій у підприємства-клієнта Н.П. Кузик пропонує

відобразити ці операції за типовою схемою реалізації продукції (робіт, послуг), передачу права вимоги боргу відобразити проведенням Дебет 377 Кредит 36 [14].

М. Кондзелка пропонує відображати передачу права грошової вимоги як доходи майбутніх періодів, дебіторську заборгованість списувати на інші витрати операційної діяльності, винагороду факторові нараховувати на рахунок 952 «Інші фінансові витрати», а для фактора вести аналітичний рахунок 377/фактор (табл. 4) [15].

Інструкцією про застосування Плану рахунків не передбачено кореспонденцію рахунків 37 «Розрахунки з різними дебіторами» і 95 «Фінансові витрати» [13], тому пропозиції М. Кондзелки, Н.П. Кузика суперечить даному нормативному документу.

Таблиця 4

Відображення факторингових операцій у обліку підприємства-постачальника (клієнта)

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Відвантажено товар (послугу)	36	70
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	641
3.	Передано право вимоги боргу (без ПДВ)	377/фактор	69
4.	Списано дебіторську заборгованість	949	36
5.	Отримано фінансування від фактора	69	712
		311	377/фактор
7.	Нараховано та сплачено фактору за надані послуги	952	377/фактор
		377/фактор	311

У випадку укладення договору факторингу тривалого характеру його відображення відбувається наступним чином: дебіторська заборгованість визнається витратами, отримане фінансування – доходами. При цьому використовується субрахунок 601, що вказує на заборгованість, непогашену дебітором (факторинг з регресом) У випадку погашення дебітором не всієї суми боргу, постачальник має виплатити залишок боргової (табл. 5)[16].

Таблиця 5

Бухгалтерські проведення з відображення факторингу з регресом у випадку погашення дебітором неповної суми боргових вимог

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн (умовно)
		Дебет	Кредит	
1.	Реалізовано продукцію	36	70	100 000
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	641	16 667
3.	Відображено переуступлення права боргових вимог	685	36	100 000
4.	Відображено суму, що підлягає фінансуванню (70-90%)	952	685	70 000
5.	Нараховано відсотки за операцією факторингу	951	685	4 000
6.	Отримано фінансування (отримано кредит під заборгованість)	311	601	70 000
7.	Погашення кредиту шляхом повідомлення банку про погашення боргу дебітором	601	733	70 000
8.	Отримано суму заборгованості, яка не погашена боржником у визначений строк за рахунок резервної суми	952	685	5 000
9.	Нараховано плату за факторингове обслуговування	952	685	500
10.	Відображено остаточний розрахунок за факторингом (сума вимоги за вирахуванням вже отриманого фінансування, відсотків за факторинг, вчасно непогашеної дебітором суми)	311	685	20500

У даній ситуації доречніше погодитися зі Н.С. Струк та використовувати субрахунок 607 «Отримане фінансування за договором факторингу» з огляду на те, що факторинг і кредит банку не є тотожними.

У випадку укладення договору факторингу з регресом із заставою, в якості якої виступає передана дебіторська заборгованість, слід відображати заставу на позабалансовому рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані».

Таблиця 6

Основні бухгалтерські проведення з відображення факторингу

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Реалізовано продукцію	36	70
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70	641
3.	Відображено переуступлення права боргових вимог	685	36
4.	Отримано фінансування від фактора у розмірі 70-90 % від суми поставки	311	685
5.	Нарахована винагорода факторові	952	685
7.	Здійснено остаточний розрахунок за факторингом	311	685

За своєю сутністю факторинг є фінансуванням, тому з метою спрощення обліку, доречно відобразити заміну кредитора наступним чином: Дебет 685 «Розрахунки за іншими операціями» Кредит 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». У таблиці 6 представлено оптимальну схему відображення факторингових операцій.

Виникає питання про вплив обліку факторингових операцій на оподаткування постачальника. Відповідно до пп.196.1.5 Податкового кодексу України факторингові операції не є об'єктом оподаткування ПДВ. Оподаткуванню підлягають факторингові операції, предметом договору яких є активи, відмінні від валютних цінностей або цінних паперів [17]. Згідно із Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» до валютних цінностей відноситься валюта України (в тому числі безготівкові кошти на рахунках у межах України) та іноземна валюта [18]. Таким чином, при продажу боргових вимог (об'єктом боргу є валютні цінності) постачальником-платником ПДВ за грошові кошти, факт відступлення грошових вимог факторові не відображається у податковому обліку клієнта.

На дату відвантаження товару (послуги) у підприємства-постачальника (клієнта фактора) виникає податкове зобов'язання з ПДВ на загальних підставах, яке зменшує дохід від реалізації. Це зобов'язання відображається у рядку 1.1 податкової декларації та у таблиці 1 додатка Д5. Постачальник виписує податкову накладну, яку не потрібно переоформляти на фактора. Дана податкова накладна має юридичну силу для підтвердження податкових зобов'язань у постачальника та податкового кредиту у дебітора. Відступлення боргових вимог не впливає на зміну вже нарахованих податкових зобов'язань з ПДВ. Жодних коригувань податкового зобов'язання не відбувається, і факт відступлення грошових вимог факторові не відображається у податковому обліку клієнта.

Сума відступлення права боргової вимоги за факторингом має бути відображеною у рядку 5 податкової декларації з ПДВ, а також у таблиці 1 додатка Д6 за першою подією – датою передачі боргових зобов'язань факторові або отримання грошових коштів від фактора. Також дана операція має знайти відображення в Єдиному реєстрі податкових накладних, де у якості підстави слід зазначити «БО» (на підставі документа бухгалтерського обліку).

У разі відступлення боргової вимоги фактору зі знижкою від вартості такої вимоги сума податкового зобов'язання, нарахованого при реалізації, зменшенню не

підлягає, тому що не відбувається зміна ціни реалізованої продукції у відносинах постачальника й покупця.

Податковим кодексом України не передбачено спеціального механізму оподаткування факторингових операцій. Відповідно до ст. 134 Податкового кодексу об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначають за допомогою коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень даного кодексу [17].

Висновки. Отже, факторинг відіграє важливу роль в економічних відносинах між контрагентами, є ефективним інструментом управління дебіторською заборгованістю та виступає альтернативою банківського кредиту. Використання факторингу допомагає підприємствам уникнути кризових явищ, сприяє їх подальшому розвитку не тільки шляхом пришвидшення обертання оборотних коштів, а також тим, що доповнюється додатковими послугами, які дають можливість постачальникам заощадити на витратах з оплати праці й зосередитися на виробництві.

У податковому законодавстві не визначено порядку оподаткування факторингу. Використання факторингових послуг не змінює податковий облік клієнта при реалізації товарів (робіт, послуг), оскільки факторинг не є об'єктом оподаткування ПДВ. Наукова література містить різні підходи до відображення в обліку факторингових операцій. Через існування великої кількості альтернативних облікових варіантів, підприємствам слід чітко визначати методику обліку операцій факторингу в своїй обліковій політиці. Обґрунтована облікова схема факторингу на основі чинного плану рахунків бухгалтерського обліку для підприємств і організацій вносить чіткість у відображення даної операції в бухгалтерському обліку та значно спрощує його ведення, забезпечуючи достовірне, якісне та своєчасне розкриття інформації у фінансовій звітності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: за станом на 08 грудня 2016 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної ради України. – 2003. - №18, №19-20, №21-22. – Ст. 144.
2. Цивільний Кодекс України: за станом на 02 листопада 2016 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.
3. Про банки та банківську діяльність: Закон України: за станом на 01 січня 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №5-6. – Ст. 30.
4. Розвиток факторингу в Україні [Електронний ресурс]: / Т.Н. Верній. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2009/Economics/45100.doc.htm
5. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. [Електронний ресурс]:/ С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12631113/finansi/rozvitok_factoringu_ukrayini
6. Міжнародний факторинг в Україні: обліково-аналітичний аспект [Електронний ресурс]: / В.І. Кузь. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/173.pdf>
7. Зеленіна О.О. Бухгалтерський облік факторингу як елементу позикового капіталу підприємства / О.О. Зеленіна // Вісник ЖДТУ № 4 (54). – 2010. – С.78-81.
8. Копанська І.П. Відступлення права вимоги при банкрутстві боржника / І.П. Копанська // Головбух. - № 16 (639). - 2009. – С. 11 - 13.

9. Омеляненко Т.В. Особливості обліку факторингу з правом регресу / Т.В. Омеляненко // Бухгалтерський облік і аудит - № 2 - 2010, С. 19-23.
10. Фартушняк О.В. Деякі аспекти відображення факторингових операцій в обліку / О.В. Фартушняк, І.Ю. Пасічник Деякі аспекти відображення факторингових операцій в обліку // Економіка розвитку. -2008. - № 2(46). – С. 67-69.
11. Струк Н. С. Фінансово-облікове забезпечення факторингових партнерських угод в Україні / Н.С. Струк // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»: зб. наук. праць. – 2009. – №647. – С. 221–228.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: за станом на 09.08.2013 р. / Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: за станом на 24.07.2015 р. / Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
14. Особливості обліку факторингових операцій [Електронний ресурс]: / Н.П. Кузик. – Режим доступу: [http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvnau_econ_2013_181\(3\)_25.pdf](http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvnau_econ_2013_181(3)_25.pdf).
15. Кондзелка М. Факторинг: облік і правове регулювання / М. Кондзелка // «Дебет-кредит». – 2012. – №49/2012.
16. Факторинг как финансирование под дебиторскую задолженность // «Аверс-бухгалтерия». – 2016. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.avers3.com/>
17. Податковий кодекс України: за станом на 25 березня 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
18. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет кабінету міністрів України: за станом на 27.09.2014 р. / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.